"יצירה של חיבורים"- טיפול באומנויות בבריאות הנפש

תקצירי ההרצאות

מנחת יום העיון: אורנה דרורי מטפלת בתנועה מזה 18 שנה, מדריכה ופסיכותרפיסטית. מטפלת ב"מפגשים" מחלקה אקוטית למבוגרים בבאר יעקב ובמרכז "מאור" לילדים ונוער שנפגעו מינית. כמו כן, מטפלת בקליניקה פרטית.

"תחושות מחפשות גוף"- זיהוי ופענוח מסרים גופניים ותנועתיים בנפגעות טראומה מורכבת

טיפול בתנועה במפגש עם נפגעות טראומה מורכבת, מנכיח מפגש ישיר עם הגוף שהינו טעון ולעיתים מהווה "שדה קרב". זאת מכיוון שהגוף מהווה את זירת הקרב בו התרחשה הטראומה שוב ושוב. הגוף נושא את הפגיעה הטראומטית, מזכיר אותה ומנכיח אותה כל הזמן. אי לכך, המפגש עם הגוף מעורר קושי רב אצל המטופלות, שפעמים רבות טוענות שהן מעדיפות לא להתייחס לגוף או לא להרגישו כלל. אצל חלק מהמטופלות כל מחשבה על הגוף או אפילו המילה "גוף" מעוררת חרדה ורה-טראומטיזציה. בהרצאה זו אציג את חשיבותם של הגוף והתנועה של המטופלת ושל המטפלת בתהליך הטיפולי. נראה כיצד הגוף והתנועה מהווים כאמצעי ויסות, נזהה כיצד תנועת הגוף תומכת בתהליכי שיקוף, הדהוד ותיקוף המעודדים קשר ואמפתיה בין המטפלת למטופלת וכן נבדוק כיצד הנוכחות הממשית של הגוף והתנועה במפגש תאפשר להתנסות ביצירה ובניה של דפוסי קשר כחלק מהתהליך הטיפולי.

*ההרצאה מבוססת על פרק שיפורסם בספר העוסק בתרומה של טיפול בתנועה בפגיעות מיניות

רוית מלץ שורץ מטפלת בתנועה, פסיכותרפיסטית ומדריכה, מטפלת ב"לצידך" מחלקת נשים המתמחה בטיפול בטראומה והפרעות אכילה בבאר יעקב, מרצה בביה"ס לטיפול באמנויות במכללת סמינר הקיבוצים, מטפלת בקליניקה פרטית.

התדיינות: **רינה בובראוגולו** מטפלת באמנות ומדריכה, מרצה בסמינר הקיבוצים, ריכזה שם את התכנית לטיפול באמנות במשך 15 שנים. עבדה במסגרות בריאות הנפש ביניהן אברבנאל ורמת חן. מנחה בכירה בנט"ל. אמנית.

"רגעים קטנים של שקט נפשי"- מודל לעבודה בטיפול באמצעות מוזיקה במחלקת טיפול יום

רקע כללי- אנחנו, שירלי זמיר אלבז- מטפלת באמצעות מוזיקה, וד"ר רונאל קרן- פסיכיאטר ,שנינו מוזיקאים ויוצרים וחולקים אהבה גדולה למוזיקה, שמחים לספר על העבודה המשותפת שלנו בהנחיית קבוצת "השיר ככלי טיפולי" במסגרת מחלקה לטיפול יום מזה כשנה .אנחנו עובדים עם אוכלוסייה של מבוגרים, בין גילאי 18-65 ,שסובלים בעיקר מהפרעות חרדה, הפרעות אישיות, משברים דיכאוניים ומצבים פוסט טראומתיים. המטופלים מגיעים לטיפול יום לתקופה של כשלושה חודשים. כמעט בכל שבוע נתון יש תחלופה (קבלות ושחרורים) והרכב הקבוצה משתנה .במהלך השנה העמקנו את ההיכרות שלנו ופיתחנו את היכולת להנחות ביחד קבוצה תוך כדי התמודדות עם

"יצירה של חיבורים"- טיפול באומנויות בבריאות הנפש

מגפת הקורונה ואירועים בלתי צפויים אחרים (מבצע "שומר חומות") ואט אט ,תוך תהליך ממושך של ניסוי וטעיה, הצלחנו לגבש מודל טיפולי עמו אנו מרגישים טוב (ונראה שגם המטופלים 😊), הן ברמת מבנה הפגישה הטיפולית והן ברמת העל- של מסגרת ותפיסת התהליך כולו . בהרצאה, נציג את הרציונל לעבודה הטיפולית שאנו מנחים, נפרט את מודל העבודה, נראה ונדגים מהשטח "איך זה עובד" הלכה למעשה, נשמיע שירים שנכתבו והוקלטו בקבוצה ולסיום נניח כמה דילמות/ נקודות למחשבה.

שירלי זמיר אלבז מוסיקאית זמרת ויוצרת, מדריכה ומטפלת באמצעות מוזיקה, ראש חטיבת הטיפול במוזיקה ביה"ת - האיגוד הישראלי לטיפול באמצעות אמנויות. עובדת בטיפול יום בבאר יעקב, במסגרת משרד החינוך עם אוכלוסיות בעלות צרכים מיוחדים ובקליניקה פרטית.

ד"ר רונאל קרן פסיכיאטר ומוזיקאי, עובד בטיפול יום בבאר יעקב ובעמותת אנוש. נשוי ואב לילד בן ארבע. מפרנס שני חתולים.

"הליכה לעיבוד בארץ עוץ"- תהליך קבוצתי בעבודה עם מתבגרים

"גם אני נורא פוחד ליפול" אמר האריה מוג הלב, "אבל מסתבר שאין דרך אחרת אלא לנסות". באום, ל. (2006). הקוסם מארץ עוץ. אריה ניר.

הרצאה זו תציג תהליך טיפולי של עבודה קבוצתית על המחזה הקוסם מארץ עוץ עם מתבגרים המטופלים ביחידה לטיפול יום נוער, במרכז הרפואי לטיפול במח ובנפש מרחבים לצעירים. הסיפור של הקוסם מארץ עוץ חושף אותנו למסע התגברות והתבגרות. דורותי וחבריה, הגיבורים, עוברים מסע בארץ עוץ, בו הם מנסים להשיב לעצמם את מה שאבד או מעולם לא נרשם. הם מנסים למצוא ולפתח את העצמיות שלהם, דרך לקיחת בעלות על הדחפים וחיבור אל כוחותיהם הפנימיים. המסע מתאר את תהליכי הנפש המורכבים, המודעים והלא מודעים של הגיבורים אל עבר השגת האינדיבידואציה. מסעם של הנערים ביחידה, דרך המחזה שהועלה ועוד קודם לכן בכתיבה, ביצירה ובחזרות מסמל את מסע הנפש ואת המאבק והחיפוש אחר התחזקותה ואחר ייחודה וקולה האישי. העבודה הקבוצתית על המחזה מייצרת תנועה מתמדת בין העבודה של הפרט לבין ההתמקמות והעבודה בתוך קבוצה. היא מאפשרת לתהליכים קבוצתיים, תוך אישיים ובין אישיים לקרות. טיפול באמצעות אומנויות שם במרכז את פיתוח היצירתיות, המשחק והספונטניות. העבודה היצירתית והישענותה על השלכה והרחקה מאפשרת התייחסות אל חלקים שאינם "שלי", ואל התמות האוניברסליות שהסיפור הקוסם מארץ עוץ מציג.

מרוה גלידאי M.A, מטפלת בתנועה ובמחול. עובדת ביחידה לטיפול יום נוער, 'עלמא', בנס ציונה. מטפלת בקליניקה פרטית בת"א. מנחת סדנאות בתנועה ובמשחק הורה-ילד. מורה למחול רקדנית ויוצרת.

שני שאול M.A מטפלת בפסיכודרמה, בוגרת התוכנית לפסיכותרפיה פסיכואנליטית באוניברסיטת בר-אילן. עובדת ביחידה לטיפול יום נוער, 'עלמא', בנס ציונה ובקליניקה פרטית.

יה"ת

מרחבים

"דברים גדולים נעשים על ידי סדרה של דברים קטנים המצטרפים יחדיו." וינסנט ואן גוך

"יצירה של חיבורים"- טיפול באומנויות בבריאות הנפש

"אלוהים במחלקה הסגורה"- רצוי ומצוי במפגש אמנותי קהילתי המזמין לעשות חיבורים בשיגעון

בתי החולים הפסיכיאטרים קולטים לתוכם את אלו שנפלטו ממסלול החיים הנורמטיבי, מוקפים בגדר המגנה אך גם מפרידה מהקהילה שבחוץ, ההופכת אותם למובלעת ירוקה ומוקצה בלב מרחב אורבני שוקק חיים המקיף אותם מכל עבר .ההרצאה מציגה מפגש אומנותי קהילתי, ראשון מסוגו בארץ, שבו המרכז לבריאות הנפש באר יעקב פתח את שעריו והזמין לתוכו אנשים מהקהילה, משפחות, מתמודדים ואנשי צוות ליצור יחד יצירה משותפת לצלילה של האופרה "אלוהים במחלקה הסגורה", אשר כתב הפסיכיאטר ד"ר רונאל קרן בהשראת קבוצת טיפול במוסיקה שהנחה יחד עם מטפל במוסיקה, דורון לביא, במחלקה סגורה של גברים . בקונטקסט זה היצירה הופכת למעשה של חיבור בין האדם לבין עצמו ובין האדם לאחר. התפקידים ,ההיררכיה, ההבחנה בין בריא לחולה מתמוססים לשעה קלה והופכים את כל השותפים ליצירה לבני אדם היוצרים יחד. "לא היה אף פעם בבית חולים אירוע שפתוח לציבור. אני מקווה שמעכשיו זה ישתנה. אני לא חושב שהחברה צריכה לדחוק את השיגעון אל מעבר לחומות כדי שלא לראות אותו ולשכוח ממנו. אני גם מקווה שבאירועים הפתוחים הבאים ... יוכלו וירצו להשתתף יותר אנשים ולא רק מטפלים ומטופלים .בית החולים הוא חלק מהקהילה, לא טריטוריה נפרדת". (ד"ר רונאל קרן בכתבה לאחר האירוע). השימוש במודל עבודה של אמנות בקהילה אפשר חשיפה של סקטור הטיפול באומנויות ועבודתו ,שלרוב נשארת בדלתיים סגורות במחלקות ובמרפאות. בפרספקטיבה של הזמן, נחשפו פערים בין רצוי למצוי, עלו נושאים של סטיגמה, ומחשבות על מצבו של סקטור הטיפול באמנויות בתוך כלל העבודה בבית החולים, אשר גם הוא לעיתים מרגיש כמו מובלעת צבעונית ,אחרת, בתוך קמפוס פסיכיאטרי שמקבל ומדיר בו זמנית . בהרצאה נרצה להתבונן בחיבורים אך גם בפערים מעוררי המחשבה בין הרצוי למצוי, בין החזון לבין המציאות.

כרמית גל-נס מטפלת באמנות. בוגרת בית ברל ולומדת בתוכנית פסיכותרפיה גופנית נפשית במרכז שילוב. מטפלת פרטנית וקבוצתית ב"מפגשים" מחלקה אקוטית למבוגרים בבאר יעקב וב"תיכונית רעים" בי"ס פוסט אשפוזי לנוער בחולון, מדריכה סטודנטים ומרכזת טיפול. מטפלת באומנות בקליניקה פרטית, לומדת ומתרגלת זן בודהיזם.

לילך שמילוביץ' מטפלת באמנות (M.A.A.T, המכללה ע"ש דוד ילין) מאיירת (Bdes בוגרת בצלאל), עבדה במחלקה סגורה פעילה למבוגרים ובטיפול יום לתחלואה כפולה בנס ציונה. מטפלת במבוגרים ונוער. מנחה קבוצות סדנאות והשתלמויות. במרכז רשותי בחולון מטפלת בילדים ונוער ומלווה את הוריהם.

מיכל גינדין מטפלת באמנות, בוגרת החוג לתרפיה באמנות במכללת דוד ילין, לומדת פסיכותרפיה ב"ישומים קליניים" במודיעין וEDT - טיפול דינמי ממוקד חוויה ורגש אצל דר' פרוצ'יו אוסימו. עבדה במחלקה אקוטית של גברים ובמרפאה פסיכוגריאטרית בבאר יעקב. מטפלת בעמך אשדוד באוכלוסיות הסובלות מטראומה מורכבת, מבוגרים וילדים ובקליניקה פרטית ברחובות.

מיכל פרידמן מטפלת באמנות MA ומדריכה. מתמחה בתוכנית לפסיכותרפיה פסיכואנליטית בבר אילן. עובדת ב"מפרשים" מחלקה אקוטית לגברים בבאר יעקב ובקליניקה פרטית בת"א עם מבוגרים ונוער. עבודה בעבר ב NHS עם מטופלים בעלי הפרעות אישיות והפרעות מצב רוח - מרפאת יום מבוגרים, לונדון. עובדת עם בנות זוג של פגועי חוט שדרה ובליווי במצבי משבר.

"איך מחקר נולד? מתוך הקליניקה"- התהליך הטיפולי בסטודיו פתוח במסגרת פסיכיאטרית של טיפול לנוער מנקודת מבטם של המטופלים והמטפלים וכפי שמשתקף באמנות: ניתוח איכותני

היחסים בין המחקר לקליניקה במקצועות הטיפוליים הם יחסים מורכבים שמתקיים בהם מתח אך גם פוטנציאל להפריה הדדית. המחקר מציע צורה נוספת של חשיבה ותורם לביסוס התוקף והמהימנות של שיטות ומאפיינים טיפוליים שונים. בכך מסייע הן באופן פנימי, לדיוק העבודה הטיפולית והן כלפי חוץ, לייצוג תרומתו של הטיפול אל מול גורמים קובעי מדיניות. המחקר על הטיפול באומנויות בבריאות הנפש הוא חיוני לקידומו של התחום ביצירת ידע התורם להתמקצעות של המטפלים העובדים בשטח וביצירת בסיס מחקרי התומך בתרומתו המשמעותית של מקצוע טיפולי זה לתחום בריאות הנפש שנהוגה בו פרקטיקה מבוססת ראיות. בהרצאה אתאר כיצד התהליך של הקמת סטודיו פתוח במחלקה פסיכיאטרית של טיפול יום לנוער והעבודה הקלינית בו הולידו את הרצון והצורך במחקר וכן אציג את תהליך ההתהוות של המחקר והשלכותיו של תהליך זה. בתוך כך אתייחס ליחסי הגומלין בין העבודה הקלינית למחקר כיחסים של הפריה הדדית.

"מחקר הוא פעילות יצירתית של חיפוש אחר ידע... התוצר של תהליך זה מציע כח טרנספורמטיבי שמביא לפרקטיקה אפקטיבית יותר המעוגנת בידע מדוייק ואיכותי, הבנה מעמיקה יותר של השפעת אירועים וחוויות על חייהם של אנשים או עובדות ומודעות חדשות המעניקות תוקף לטיפול באומנויות". Kapitan, L. (2017). Introduction to Art Therapy Research (2nd ed.). Routledge.

דניאלה פינקל מטפלת באמנות ובמשחק בחול בגישה יונגיאנית, מדריכה. מרכזת סקטור הטיפול באומנויות בבית החולים. מטפלת ומרכזת סקטור טיפול באומנויות ב"עלמא" טיפול יום לנוער בנס ציונה, בעבר במרפאה לבריאות הנפש ברחובות. יו"ר ועדת פסיכיאטריה בי.ה.ת. מרצה בתוכניות לתואר שני בטיפול באמנות במכללת סמינר הקיבוצים ובאוניברסיטת בר אילן. דוקטורנטית בביה"ס לטיפול באומנויות באוניברסיטת חיפה.